

GEORGE ELIOT

Moara de pe Floss

Traducere din limba engleză, note și studiu introductiv de
EMIL SÎRBULESCU

CLASICI AI LITERATURII

CUPRINS

Moara, râul și destinul: – O introducere în universul romanului <i>Moara de pe Floss</i>	5
Tabel cronologic	25
CARTEA ÎNTĂI: BĂIATUL ȘI FATA	31
Capitolul I: În împrejurimile Morii Dorlcote	33
Capitolul II: Domnul Tulliver de la Moara Dorlcote își anunță hotărârea în privința lui Tom	37
Capitolul III: Domnul Riley dă sfaturi cu privire la o școală pentru Tom	47
Capitolul IV: Tom este așteptat	67
Capitolul V: Tom vine acasă	75
Capitolul VI: Sosesec mătușile și unchii	89
Capitolul VII: În care intră în scenă unchii și mătușile	105
Capitolul VIII: Domnul Tulliver își arată partea mai slabă	137
Capitolul IX: Către Garum Firs	151
Capitolul X: Maggie se comportă mai rău decât era de așteptat	171
Capitolul XI: Maggie încearcă să fugă de propria umbră	180
Capitolul XII: Acasă la domnul și doamna Glegg	196
Capitolul XIII: Domnul Tulliver încurcă și mai mult ițele vieții	214
CARTEA A DOUA: LA ȘCOALĂ	217
Capitolul I: Primul trimestru al lui Tom	221
Capitolul II: Vacanța de Crăciun	251

Capitolul III: Noul coleg de școală.....	262
Capitolul IV: „Idea tânără”	270
Capitolul V: A doua vizită a lui Maggie	286
Capitolul VI: O scenă de dragoste	293
Capitolul VII: Epoca de aur a trecut.....	300
CARTEA TREIA: PRĂBUȘIREA.....	309
Capitolul I: Ce se întâmplase acasă.....	311
Capitolul II: Terafimii doamnei Tulliver, sau divinitățile casei	320
Capitolul III: Consiliul de familie	327
Capitolul IV: O scîpîre care se stinge	348
Capitolul V: Tom se luptă cu greutatețile.....	353
Capitolul VI: Tendința de a respinge prejudecățile populare împotriva dăruirii unui briceag .	370
Capitolul VII: Despre cum o găină devine pasionată de stratageme	380
Capitolul VIII: Lumina zilei pe epavă	397
Capitolul IX: Adăugire în registrul familiei	409
CARTEA PATRA: VALEA UMILIRII.....	417
Capitolul I: O variantă de protestantism necunoscută lui Bossuet.....	419
Capitolul II: Cuibul distrus este străpuns de spini... ..	427
Capitolul III: O voce din trecut	435
CARTEA A CINCEA: GRÂU ȘI NEGHINĂ	457
Capitolul I: La „Adânciturile roșii”	459
Capitolul II: Mătușa Glegg află despre lățimea degetului mare al lui Bob.....	477
Capitolul III: Echilibru instabil	502

Capitolul IV: Încă o scenă de dragoste	513
Capitolul V: Arborele cu trunchiul despicat.....	522
Capitolul VI: Triumful câștigat cu greu	539
Capitolul VII: O zi a socotelilor.....	546
CARTEA A ȘASEA: MAREA TENTAȚIE.....	555
Capitolul I: Un duet în paradis	557
Capitolul II: Primele impresii	570
Capitolul III: Momente confidentiale	590
Capitolul IV: Frate și soră.....	596
Capitolul V: În care se arată că Tom depășește toate obstacolele	606
Capitolul VI: Ilustrarea legilor atracției	612
Capitolul VII: Philip reintră în scenă	627
Capitolul VIII: În care Wakem apare într-o lumină nouă	647
Capitolul IX: Filantropie de fațadă	657
Capitolul X: Se pare că vraja s-a rupt.....	671
Capitolul XI: Pe drum.....	680
Capitolul XII: O petrecere în familie	689
Capitolul XIII: Duși de val.....	699
Capitolul XIV: Trezirea	718
CARTEA A ȘAPTEA: ULTIMUL REFUGIU.....	733
Capitolul I: Întoarcerea la moară.....	735
Capitolul II: St. Ogg's pronunță verdictul	745
Capitolul III: În care se arată că vechile cunoștințe sunt capabile să ne surprindă	758
Capitolul IV: Maggie și Lucy	767
Capitolul V: Ultimul conflict	777
Concluzie	793

Capitolul I

ÎN ÎMPREJURIMILE MORII DORLCOTE

O câmpie întinsă, unde râul Floss se grăbește spre mare între malurile sale verzi care se îndepărtează din ce în ce mai mult unul de altul, în timp ce marea iubitoare, alergând în întâmpinarea lui, îl oprește din drum cu o îmbrățișare impetuoasă.¹ Pe acest curs de apă majestuos sunt purtate spre St. Ogg's ambarcațiunile negre încărcate cu scânduri de pin frumos mirosind a rășină, cu saci umpluți doldora cu semințe oleaginoase sau cu grămezi de cărbune lucind întunecat. În lumina schimbătoare și trecătoare a acestui soare de februarie care colorează apa într-o nuanță delicată de violet, orașul, răsfiat între versantul împădurit al dealului nu prea înalt și malul râului, își etalează vechile acoperișuri roșii, canelate și frontoanele largi ale docurilor. În depărtare, de o parte și de alta, se întind pășuni bogate și parcele de pământ negru, pregătite pentru însămânțarea plantelor furajere cu frunze late, ori colorate deja de verdele frunzulițelor fragede ale grânelor semănate de cu toamnă. Încă se văd rămășițe din anul trecut ale stivelor aurii de stoguri de fân ca niște stupi de albine, care se ridică ici și colo dincolo de gardurile vii, din care se înalță, pretutindeni, copaci. În depărtare, corăbiile par

¹ Râul Floss din roman nu corespunde niciunui râu real din Anglia, dar se consideră că în descrierea sa George Eliot s-a inspirat după râul Trent sau râul Ouse din apropierea orașului natal al autoarei, Nuneaton.

să își ridice catargele și să-și întindă pânzele brun-roșcate printre ramurile răsfirate ale frasinilor. Chiar lângă orașul cu acoperișurile sale roșii, afluentul Ripple se varsă jucăuș în râul Floss. Cât de frumos este pârâul acesta, cu undele sale întunecate și schimbătoare! Pe când rătăcesc de-a lungul malului și îi ascult murmurul liniștit și blând, ca vocea unui om surd, dar iubitor, am senzația că Ripple este un interlocutor viu. Îmi aduc aminte de sălcii acelea mari, plângătoare... Îmi aduc aminte de podul de piatră...

Iar aceasta este Moara Dorlcote. Trebuie neapărat să mă opresc aici pe pod câteva momente și să o contemp lu, deși cerul este acoperit de nori amenințători, și seara nu este departe. Îmi face plăcere să o privesc chiar și în această perioadă de sfârșit de februarie, în care arborii sunt încă lipsiți de frunze. Poate că anotimpul rece și umed adaugă un farmec în plus casei morarului, confortabilă și bine întreținută, la fel de bătrână ca ulmii și castanii care o feresc de suflarea rece a vânturilor dinspre nord. Pârâul este umflat acum, iar nivelul apelor sale a ajuns până sus în această mică plantație de sălcii plângătoare, înecând pe jumătate marginea terenului din fața casei, pe care a crescut iarba. Privind la pârâul revărsat, la iarba de un verde viu, la pulberea delicată de un verde crud care îmblânzește conturul trunchiurilor și al ramurilor masive ce strălucesc sub crengile goale, purpurii, mă simt nespus de atașat de acest peisaj umed și le invidiez pe rațele albe care înoată sub sălcii, își cufundă capul adânc în apă și nu le pasă deloc de imaginea ciudată pe care o oferă privirii în lumea mai uscată de la suprafață.

Vuietul grăbit al apei în jgheburile de lemn și huruitul morii se contopesc într-un zgomot surd, care te îndeamnă la visare și care pare să sporească și mai mult liniștea locului, aidoma unei cortine imense care înăbușă orice sunet și te

izolează de restul lumii. Iar acum se aude zdrăngănitul grozav al uriașei căruțe acoperite care se întoarce la moară încărcată cu saci plini de cereale. Cinstitul căruțaș nu se gândește decât la cina lui, care, la această oră târzie, se usucă fără nicio speranță în cuptor, dar de care nu se va atinge până nu-și va hrăni caii, animale puternice și ascultătoare, cu ochi blânzi, care, parcă, se uită la el cu un ușor reproș din dosul ochelarilor, mirați că trebuie să îi îndemne pocnind din bici în maniera aceea îngrozitoare, de parcă ei ar mai avea nevoie de un asemenea îndemn! Privește cum își încordează mușchii pentru a urca panta care duce la pod cu și mai multă energie, căci sunt atât de aproape de casă! Mă uit la copitele lor impunătoare, acoperite de păr, care par să muște din pământul tare, la forța răbdătoare a grebănului îndoit sub greutatea hamului, la mușchii puternici ai crupelor care zvâcnesc de efort! Mi-ar plăcea tare mult să-i aud nechezând la vederea tainului de ovăz câștigat cu greu și să-i văd, cu gâtul umed eliberat de ham, afundându-și nările nerăbdătoare în apa tulbure a iazului. Acum sunt pe pod, iar ei coboară din nou într-un pas mai iute, și acoperișul arcuit al căruței dispare la cotitură, în spatele copacilor.

Acum pot să-mi întorc din nou privirea spre moară și să admir fără rezerve roata, care, în mișcarea ei neobosită, face să țâșnească jeturi de apă ca niște diamante. La fel se uită și fetița aceea; a rămas exact în același loc la marginea apei de când m-am oprit eu pe pod. Iar câinele acela neobișnuit, alb și cu o ureche maronie, continuă să sară și să latre în semn de protest fără niciun rezultat împotriva roții de moară; poate că este gelos pentru că fetița cu bonetă de castor, tovarășa lui de joacă, este atât de captivată de mișcarea roții. Am impresia că este timpul ca mica lui tovarășă de joacă să intre în casă, unde arde un foc foarte strălucitor care s-o ispitească: lumina roșie strălucește

sub cenușiul din ce în ce mai profund al cerului. A sosit și timpul să renunț să-mi mai sprijin brațele de piatra rece a acestui pod....

Ah, brațele mi-au amorțit de-a binelea. Am stat cu coatele apăsate pe brațele fotoliului și am visat că mă aflu pe podul din fața Morii Dorlcote, așa cum arăta aceasta într-o după-amiază de februarie, cu mulți ani în urmă. Înainte să ațipesc, aveam de gând să vă povestesc despre ce vorbeau domnul și doamna Tulliver, în timp ce stăteau lângă focul strălucitor din salonul din stânga, chiar în acea după-amiază din visul meu.

Capitolul II

DOMNUL TULLIVER DE LA MOARA DORLCOTE ÎȘI ANUNȚĂ HOTĂRÂREA ÎN PRIVINȚA LUI TOM

— Știi ce vreau eu? spunea domnul Tulliver. Păi, ce vreau eu e să-i dau lui Tom o *edicație* aleasă; o *edicație* care să-i aducă o bucată de pâine. La asta mă gândeam când i-am dat de știre să plece de la '*cademie*¹ în ziua de Buna Vestire². Vreau să-l dau la o școală ca lumea după solstițiul de vară. Cei doi ani la '*cademie* i-ar fi prins destul de bine, dacă aș fi vrut să fac din el morar și agricultor, că el a avut parte de mai multă școală decât am avut eu vreodată. Toată învățătura pentru care a plătit tătâne-miu a fost o nuia de mesteacăn la un capăt și alfabetul la ălălalt. Da' mi-ar plăcea ca Tom să fie un pic de om cu carte, pentru c-ar putea face față la toate șmecheriile ăstora care *știe* să vorbească bine și să scrie cu înflorituri. Mi-ar fi de ajutor la procese,

¹ În Anglia secolului al XIX-lea, termenul *academie* era folosit pentru școlile secundare private, deși unele școli primare private mai mici adoptau adesea această denumire pentru a sugera prestigiu. Astfel de școli se adresau în general familiilor din clasa de mijloc, distingându-se de școlile de caritate sau elementare.

² În original, *Ladyday* – 25 martie, Sărbătoarea Bunei Vestiri. Una dintre cele patru zile trimestriale, în care de obicei încep și se termină perioadele de închiriere, iar plățile chiriei și a altor taxe devin scadente. Celelalte trei zile sunt *Midsummer Day* (Ziua Miezului de Vară, 24 iunie), *Michaelmas* (Ziua Sfântului Mihail, 29 septembrie) și Crăciunul, 25 decembrie.

arbitraje și alte chestii de-astea. Nu l-aș face chiar avocat pe băiat... mi-ar părea rău pentru el s-ajungă un pungaș..., da' poate un fel de inginer, sau topograf, ori licitator și evaluator, cum e Riley, sau una dintre meseriile alea deștepte, care aduc doar câștiguri, fără nicio cheltuială, doar pentru un lanț mare de ceas și un scaun cu spătarul înalt. Sunt cam toți la fel și nu se dau înapoi să se bată pe spate cu oamenii legii, așa cred eu; căci Riley îl privește pe avocatul Wakem drept în față cu aceeași hotărâre cu care o pisică se uită la altă pisică. *Lui* nu-i e frică deloc de Wakem.

Trebuie precizat că domnul Tulliver vorbea cu soția sa, o femeie blondă și frumoasă, purtând o bonetă în formă de evantai. (Mi-e teamă să mă gândesc cât timp a trecut de când se purtau bonetele în formă de evantai, de bună seamă că sunt aproape pe cale să revină în modă. Pe atunci, când doamna Tulliver avea aproape patruzeci de ani, bonetele astea erau o noutate în St. Ogg's și erau considerate lucruri încântătoare.)

— Ei bine, domnule Tulliver, dumneata știi cel mai bine: eu *n-am* niciun fel de obiecții. Da' n-ar fi mai bine să tăiem câteva orătării și să chem mătușile și unchiul la cină săptămâna viitoare, ca s-auzi și dumneata ce au de spus sora Glegg și sora Pullet despre asta? Apropo, avem câteva găini care *abia așteaptă* să li se ia gâtul!

— N-ai decât să omori fiecare orătanie din ogradă, dacă vrei, Bessy; da' n-o să-i întreb nici pe mătușa, nici pe unchiu' ce să fac eu cu propriul băiat, spuse domnul Tulliver, pe un ton sfidător.

— Dumnezeule milostiv! exclamă doamna Tulliver, șocată de această retorică sângeroasă. Cum poți vorbi așa, domnule Tulliver? Da' așa-i felul dumitale, să vorbești disprețuitor despre

cei din neamul meu; și sora Glegg tot aruncă vina pe mine, deși sunt sigură că sunt la fel de nevinovată ca un prunc nou-născut. Că nimeni nu m-a auzit pe mine vreodată spunând că nu-i bine pentru copiii mei să aibă unchi și mătuși care pot trăi independent. Oricum, dacă Tom trebuie să meargă la o școală nouă, mi-ar plăcea să meargă acolo unde să pot să-l spăl și să-i cârlesc hainele, căci altfel ar putea la fel de bine să poarte rufărie de bumbac ori de in, că toate se îngălbenesc la fel după ce le-ai spălat de vreo cinci-șase ori. Și atunci, când vine pachetu' de la el și-i trimit rufele înapoi, aș putea să-i trimit băiatului și o prăjitură, o plăcintă cu carne de porc sau câteva mere; că i-ar prinde bine să mai aibă câte ceva în plus, Dumnezeu să-l țină sănătos! Oricum, copiii mei pot mânca la fel de mult ca alții, slavă Domnului!

— Bine, bine, nu-l vom trimite prea departe de stația de poștă, dacă se potrivesc și celelalte lucruri, spuse domnul Tulliver. Da' nu trebuie să pui piedici cu spălatul dacă nu găsim o școală destul de aproape. Asta-i greșeala pe care o faci tu, Bessy; tu, dacă dai de un lemn căzut în drum, te gândești tot timpu' că n-o să poți trece peste el. Ai fi în stare să nu mă lași să angajez un căruțaș bun doar pentru că are o aluniță pe față.

— Doamne! exclamă doamna Tulliver, ușor surprinsă. Când am adus eu vreodată obiecții unui bărbat pentru că avea o aluniță pe față? Sunt sigură că îmi plac destul de mult alunițele; răposatu' meu frate avea o aluniță pe frunte. Da' nu-mi aduc aminte că te-ai fi oferit vreodată să angajezi un căruțaș cu o aluniță, domnule Tulliver. Așa a fost cu John Gibbs, că nu avea nicio aluniță pe față, cum nici dumneata n-ai, și eu am insistat ca dumneata să-l angajezi; și așa că l-ai angajat, și dacă n-ar fi murit din cauza inflamației aleia pentru care l-am plătit

pe doctorul Turnbull ca să-l îngrijească, i-ar fi plăcut foarte mult să mâne căruța și acum. Poate că avea o aluniță undeva într-un loc ascuns, da' de unde să știi eu asta, domnule Tulliver?

— Nu, nu, Bessy. Nu mă refeream doar la un semn din naștere; era doar un exemplu, care se poate referi la orice... Tare complicată treabă mai e uneori și vorbitu' ăsta. La ce mă gândesc eu acum e cum să găsec școala potrivită la care să-l trimit pe Tom, că s-ar putea să fiu înșelat din nou, așa cum a fost cu 'cademia aia. Nu vreau să mai am de-a face cu vreo 'cademie. Nu contează la care școală îl trimit pe Tom, să nu fie o 'cademie; o să fie un loc în care băieții își petrec timpul făcând altceva decât să lustruiască ghetele membrilor familiei dascălilor și să le scoată cartofii din grădină. E un lucru al naibii de complicat să știi ce școală să alegi!

Domnul Tulliver rămase tăcut un minut sau două, cu mâinile vârâte adânc în buzunarele pantalonilor, de parcă s-ar fi așteptat să găsească vreo sugestie acolo. Se pare că nu fu prea dezamăgit de rezultat, pentru că adăugă:

— Știi ce-o să fac: o să vorbesc despre asta cu Riley; vine mâine, să arbitreze în chestiunea stăvilărilor.

— Să știi, domnule Tulliver, c-am scos din cufer cearșafurile pentru cel mai bun pat și Kezia le-a atârnat în fața focului. Nu-s ele cele mai bune cearșafuri, dar sunt îndeajuns de bune ca să doarmă pe ele oricine, indiferent cine ar fi acela. Cele mai bune cearșafuri sunt din olandă și aș regreta că le-am cumpărat dacă nu m-aș fi gândit că o să ne servească drept giulgiu. Și dac-ar fi să mori mâine, domnule Tulliver, ar fi o plăcere să le folosești, pentru că toate sunt bine călcate și pregătite și miros a lavandă; eu le țin chitite în colțul din stânga al cuferului mare de stejar pentru lenjerie, în odaia din spate: n-aș avea niciodată încredere să las pe altcineva să se uite la ele în afară de mine.

În timp ce rostea acest ultim lucru, doamna Tulliver scoase din buzunar o legătură strălucitoare de chei, alese una și începu să o frece între degetul mare și arătător cu un zâmbet mulțumit, privind în tot acest timp la jarul strălucitor din vatră. Dacă domnul Tulliver ar fi fost un bărbat bănuitor în relația sa conjugală, ar fi putut presupune că ea scosese cheia pentru a-și ajuta imaginația să anticipeze momentul în care va fi în stare să justifice folosirea celor mai bune cearșafuri din olandă. Din fericire, nu era cazul: domnul Tulliver era bănuitor doar când venea vorba de dreptul său de a beneficia de forța motrice a apei; în plus, avea obiceiul bărbaților de a nu asculta foarte atent și, de când îl pomenise pe domnul Riley, părea preocupat să-și examineze tactil ciorapii de lână.

— Cred că am nimerit-o, Bessy, se auzi prima lui remarcă după o scurtă tăcere. Riley e probabil cel care știe cel mai bine unde să găsească o școală; a făcut el însuși școală și umblă prin tot felu' de locuri, la arbitraje și evaluări și altele. Și o să avem timp să discutăm despre asta mâine seară, când se va termina afacerea. Vreau ca Tom să fie uite-așa un bărbat, cum e Riley, știi tu... care să fie-n stare să vorbească aproape la fel de bine de parc-ar fi avut totu' scris dinainte și care să știe o mulțime de cuvinte dintr-alea care nu înseamnă mare lucru și pe care nu le înțelegem prea bine când vine vorba de legi; și să se priceapă foarte bine și la afaceri.

— Păi atunci, dacă e să vorbească așa cum trebuie, spuse doamna Tulliver, să știe o mulțime de lucruri, să meargă cu spatele ușor îndoit și cu părul dat pe spate, nu mă voi opune ca băiatu' nostru să primească educația pe care vrei tu s-o primească. Da' bărbații ăia care vorbesc frumos și vin din orașele mari își pun pe ei mai ales pieptare false; poartă aceeași lavalieră

până când ajunge o cârpă, și apoi o acoperă cu o bavetă; știi că așa face Riley. Și apoi, dacă Tom trebuie să plece și să locuiască la Mudport, la fel ca Riley, o s-aibă o casă cu o bucătărie atât de mare, că abia dacă o să aibă loc să se întoarcă prin ea și n-o să mai găsească niciodată un ou proaspăt la micul-dejun și o să doarmă sus la etajul trei... ori poate patru, cine știe... și o să ardă de viu înainte să poată coborî în stradă.

— Nu, nu, spuse domnul Tulliver, nici nu mă gândesc să-l trimit la Mudport: vreau să-și deschidă biroul la St. Ogg's, aproape de noi, și să locuiască acasă. Da', continuă domnul Tulliver, după o pauză, ceea ce mă îngrijorează puțin e că Tom n-are mintea atât de potrivită pentru a fi socotit un tip capabil. Ce mi-e frică mie e că băiatul ăsta e cam încet la minte. Se trage după cei din neamul tău, Bess.

— Da, chiar așa, întări doamna Tulliver, acceptând în totalitate această ultimă afirmație ca pe o laudă. Lui Tom îi place grozav să pună multă sare în ciorbă. Așa-i plăcea și lu' frate-meu, și lu' tata înaintea lui.

— E totuși cam păcat, continuă domnul Tulliver, ca băiatul să semene cu familia lu mamă-sa în loc să semene fetița. Asta-i problema cu încrucișarea raselor: nu poți calcula niciodată precis ce va ieși din asta. Uite ce e, mititica seamănă cu mine și cu ăi' din neamu' meu: e de două ori mai deșteaptă decât Tom. Mi-e teamă că e prea deșteaptă pentru o femeie, adăugă domnul Tulliver, clătînând din cap cu îndoială, ba într-o parte, ba în cealaltă. Nu-i mare pagubă atâta vreme cât e mică; dar o femeie prea deșteaptă nu-i mai bună decât o oaie cu coadă lungă... nu iei pe ea un preț mai mare din cauza asta.

— Ba *chiar* e o pacoste acum, cât e mică, domnule Tulliver, căci deșteptăciunea asta se manifestă doar prin neascultare.

Cum să o țin într-o rochiță curată măcar două ore îmi depășește priceperea. Și acum, că mi-ai adus aminte, continuă doamna Tulliver, ridicându-se și mergând la fereastră, nu știu unde e în clipa asta și aproape că s-a făcut ora ceaiului. Aha, așa cum îmi închipuiam... umblă de colo-colo de-a lungul râului, ca o sălbatică: o să cadă în apă într-o bună zi.

Doamna Tulliver bătu cu degetele în geam, făcând semne cu mâna și clătinând din cap – un proces pe care-l repetă de mai multe ori înainte de a se întoarce la scaunul ei.

— Vorbești de deșteptăciune, domnule Tulliver, remarcă ea așezându-se, dar sunt sigură că fetița se poartă aproape ca o idi-oată când vine vorba de unele lucruri; că dacă o trimit sus să aducă ceva, uită de ce s-a dus și, poate, se așază pe podea la soare, își împletește părul și cântă de una singură, ca o nebună de la Bedlam¹, în timp ce eu o aștept jos. Așa ceva n-am avut niciodată în familia mea, slavă Domnului! La fel cum n-a fost nici pielea aia mai închisă la culoare, care o face s-arate ca o mulatră. Nu-mi place să mă pun de-a latul contra Providenței, da' pare nedrept s-am doar o singură fată, și ea să fie atât de năstrușnică.

— Tâmpenii, prostii! spuse domnul Tulliver. E o copilă frumoasă, cu ochi negri, așa cum ar trebui să-și dorească oricine. Nu știu cu ce-ar fi mai prejos decât copiii altora; și poate să citească aproape la fel de bine ca preotu'.

¹ Termen colocvial pentru *Bethlem Royal Hospital* din Londra, una dintre cele mai vechi instituții psihiatrice din lume. Fondat inițial în secolul al XIII-lea, acesta a devenit infam în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea pentru tratamentul dur aplicat bolnavilor mintal. În timp, termenul „Bedlam” a ajuns să fie sinonim cu haos, dezordine sau nebunie, adesea folosit pentru a descrie un comportament zgomotos, perturbator sau irațional.

— Da' părul ei nu se ondulează oricât m-aș chinui și face atâtea nazuri când tre' să-l pun pe moațe de hârtie, iar eu mă chinui de nu mai pot ca s-o fac să stea locului și să-i întorc părul' cu fierul.

— Taie-i-l! Taie-i-l scurt, spuse tatăl, enervat.

— Cum poți să vorbești așa, domnule Tulliver? Maggie e prea mare... are nouă ani împliniți și e înaltă pentru vârsta ei ca să-i mai tai părul' scurt; și uite la verișoara ei, Lucy, care are o coroaniță de bucle în jurul capului și niciun fir de păr nelalocul' lui. Mi se pare nedrept că sora-mea Deane să aibă un copil așa frumos; sunt sigură că Lucy seamănă mai mult cu mine decât propriu' copil. Maggie, Maggie, continuă mama, pe un ton pe jumătate afectuos, pe jumătate iritat, în momentul în care această mică eroare a naturii intră în cameră. De câte ori trebuie să-ți spun să nu te apropii de apă? O să cazi într-o bună zi și o să te îneci, iar atunci o să-ți pară rău că n-ai ascultat de mama ta!

Părul lui Maggie, atunci când își aruncă boneta, confirma dureros acuzația mamei sale. Doamna Tulliver, dorind ca fiica ei să aibă un păr ondulat, „ca alte fetițe”, îi tunsese părul prea scurt în față ca să poată fi dat după urechi; și, cum de obicei stătea drept la o oră după ce-l scotea din bigudiuri, Maggie își arunca mereu capul dintr-o parte în alta pentru a-și da la o parte buclele grele și negre, care-i acopereau ochii strălucitori – un gest care o făcea să semene foarte mult cu un ponei mic din Shetland¹.

¹ Shetland este o rasă de ponei mică, dar robustă, originară din Insulele Shetland din Scoția. Cunoscută pentru coama bogată, constituția solidă și rezistența sa, rasa este adesea asociată cu forța și cu o natură oarecum temperamentală.

— Vai, vai, Maggie, ce e-n mintea ta când îți arunci boneta acolo? Ia-o cu tine sus, ca o fetiță bună ce ești, și perie-ți părul, pune-ți alt șorțuleț și schimbă-ți pantofii, că e rușine; și vino și continuă-ți lucru' la cuvertura aia din petice, ca o domnișoară adevărată ce ești!

— Vai, mamă, zise Maggie pe un ton foarte supărat, nu vreau să lucrez la cuvertura din petice.

— Ce? N-ai chef să coși cuvertura aia frumoasă pentru mătușa ta Glegg?

— E o muncă prostească, răspunse Maggie, dându-și părul dintr-o parte într-alta, să descoși lucrurile și dup-aceea să le coși la loc. Și nu vreau să fac nimic pentru mătușa Glegg. Nu-mi place de ea.

Maggie ieși, târându-și boneta după ea de panglică, iar domnul Tulliver râzând în urma ei.

— Mă mir de tine că râzi de ea, domnule Tulliver, spuse mama, pe un ton de ușoară iritare. O încurajezi la toate prostiile. Și mătușile ei vor spune că eu o răsfăț.

Doamna Tulliver era ceea ce se numește o persoană blajină, care în copilărie nu plânsese niciodată pentru motive mai neînsemnate decât de foame sau dacă se înțepa cu vreun ac. Și de la leagăn încoace fusese sănătoasă, frumoasă, plinuță și puțin cam prostuță; pe scurt: din punct de vedere al frumuseții și al curtoaziei, era mândria familiei. Dar, la fel ca laptele, dulceața și bunătatea nu sunt lucruri care se păstrează cel mai bine; iar când se acresc doar puțin, pot să creeze probleme serioase pentru stomacurile tinere. M-am întregat de multe ori dacă acele Madone ale lui Rafael¹, cu părul lor blond și expresiile prostești,

¹ Madonele din tablourile lui Rafael (Raffaello Sanzio da Urbino, 1483–1520) sunt printre cele mai celebre reprezentări ale Fecioarei Maria

și-au păstrau calmul atunci când copiii lor, cu membre la fel de puternice precum caracterul lor, au crescut puțin și nu au mai putut umbla goi. Îmi imaginez că vor fi fost înclinate să facă reproșuri slabe, devenind din ce în ce mai irascibile pe măsură ce reproșurile deveneau mai puțin eficiente.

din arta occidentală. În 1858, pe când se afla la Dresda, în Germania, George Eliot a fost fascinată de tabloul *Fecioara cu pruncul*, pe care l-a văzut la Gemäldegalerie Alte Meister.

Capitolul III

DOMNUL RILEY DĂ SFATURI CU PRIVIRE LA O ȘCOALĂ PENTRU TOM

Domnul cu cravata albă lată și cămașa cu volane pe piept, care își savurează paharul de grog cu atâta plăcere alături de bunul său prieten Tulliver, este domnul Riley, un gentleman cu un ten ca de ceară și mâini unsuroase, destul de educat pentru un licitator și evaluator, dar suficient de generos pentru a arăta multă *bonhomie*¹ față de cunoștii săi simpli și ospitalieri de la țară, cu obiceiuri primitive. De data aceasta, domnul Riley vorbește despre asemenea cunoștințe cu amabilitate, numindu-le „oameni din vechea școală”.

Conversația ajunsese într-un impas. Domnul Tulliver, nu fără un motiv anume, se abținuse de la o a șaptea relatare a răspunsului rece prin care Riley arătase că este prea isteț pentru Dix, despre cum Wakem fusese umilit pentru prima dată în viața sa, acum că afacerea cu stăvilarul fusese rezolvată prin arbitraj, și despre cum nu ar fi existat nicio dispută asupra nivelului apei dacă toată lumea ar fi fost ceea ce trebuia să fie și dacă Old Harry² nu i-ar fi făcut pe avocați. Domnul Tulliver era, în

¹ Bonomie, cumsecădenie (în fr., în original).

² Old Harry – „Bătrânul Harry” – personificare a diavolului, Satana. Originea expresiei „Old Harry” ca reprezentare a Diavolului poate fi urmărită până în folclorul și mitologia engleză. Termenul „Harry” în sine a fost

general, un om cu opinii tradiționale sigure; dar, în unele puncte, se încrezuse în intelectul său neajutat și ajunsese la câteva concluzii îndoielnice; printre altele, că șobolanii, ploșnițele cerealelor și avocații erau toate creația lui Old Harry. Din păcate, nu avea pe nimeni care să-i spună că aceasta era dovada unui maniheism¹ galopant, altfel și-ar fi putut da seama de greșală. Dar astăzi era limpede că principiul binelui triumfase: această afacere a energiei hidraulice fusese o afacere complicată într-un fel, deși – privită altfel – părea la fel de simplă ca apa însăși; dar, oricât de mare și complicată ar fi fost, nu reușise să-l înfrângă pe Riley. Domnul Tulliver prefera grogul un pic mai tare decât de obicei și, pentru un om despre care s-ar fi putut presupune că avea câteva sute de lire puse la păstrare în bancă, se arăta destul de imprudent când își exprima față în față înalta stimă față de talentele în afaceri ale prietenului său.

Dar stăvilarul era un subiect de conversație care putea să mai aștepte; putea fi întotdeauna reluat de la același punct și exact în aceleași condiții; și mai era un subiect, după cum se știe, în privința căruia domnul Tulliver dorea cu ardoare sfaturile domnului Riley. Acesta era anume motivul pentru care rămase tăcut pentru o scurtă perioadă după ultima înghițitură, frecându-și genunchii adâncit în gânduri. Domnul Tulliver nu era genul de om care să facă o tranziție în pripă. E o lume încurcată, cum

asociat cu Diavolul încă din Evul Mediu, iar „Old Harry” a apărut ca o expresie colocvială pentru a se referi la Diavol sau la o entitate malefică. De-a lungul timpului, expresia „Old Harry” a ajuns să reprezinte Diavolul sau o personificare a răului în diverse contexte, reflectând influența de durată a folclorului și a credințelor religioase.

¹ Filosofie religioasă dualistă fondată în secolul al III-lea e.n. de profetul persan Mani. Aceasta susținea o luptă eternă între două principii opuse: Lumina (binele) și Întunericul (răul).

spunea adesea, și dacă îți conduci căruța în grabă, s-ar putea să te izbești de un colț incomod. Între timp, domnul Riley nu era nerăbdător. De ce ar fi fost? Chiar și Hotspur¹, am crede, ar fi trebuit să aștepte răbdător în papucii săi, în fața unui șemineu cald, prizând tutun din abundență și sorbind din paharul nelip-sit cu grog îndoit cu apă.

— Am ceva pe suflet, spuse în cele din urmă domnul Tulliver, pe un ton ceva mai liniștit decât de obicei, întorcând capul și uitându-se cu atenție la interlocutorul său.

— Aha! exclamă domnul Riley, pe un ton de interes moderat.

Era un bărbat cu pleoape grele și cerate și sprâncene arcuite, care arăta exact la fel în orice împrejurare. Această imobilitate a feței și obiceiul de a lua o priză de tutun înainte de fiecare răspuns îl făceau să pară întreit un oracol în ochii domnului Tulliver.

— E o chestiune destul de specială, continuă el. E vorba despre băiatu' meu, Tom.

La auzul acestui nume, Maggie, care stătea pe un taburet mic lângă foc, cu o carte mare deschisă pe genunchi, își dădu părul greu pe spate și îl privi cu nerăbdare. Puține sunete o puteau trezi la realitate pe Maggie atunci când era adâncită într-o carte, dar numele lui Tom o făcea să reacționeze la fel de repede precum cel mai strident fluier; într-o clipă fu în alertă, cu ochii sclipind, ca un terrier din rasa Skye care pune la cale o năzbdâie sau, cel puțin, era hotărâtă să se repeadă asupra oricui l-ar fi amenințat pe Tom.

— Vezi tu, din vara asta vreau să-l dau la o școală nouă, spuse domnul Tulliver. Vine acasă de la *'cademie* de Buna Vestire,

¹ Personaj din piesa *Henric al IV-lea, Partea 1* de Shakespeare, unde Sir Henry Percy, cunoscut sub numele de „Hotspur,” întruchipează curajul și obsesia pentru onoare.

și-l las să se distreze trei luni, da' dup' aia vreau să-l trimit la o școală bună, unde să facă din el un om cu carte.

— Ei bine, spuse domnul Riley, nu există un avantaj mai mare pe care i-l poți oferi decât o educație bună. Nu spun, adăugă el, cu o semnificație politicoasă, nu spun că un om nu ar putea fi un morar și un fermier excelent și un tip deștept și înțelept pe lângă asta, fără prea mult ajutor din partea profesorului.

— Te cred, spuse domnul Tulliver, clipind din ochi și întorcând capul într-o parte. Dar aici e problema. Eu nu vreau ca Tom să ajungă morar și nici fermier. Nu văd nimic distractiv în asta. Păi, dacă l-aș face morar și fermier, s-ar aștepta să preia moara și pământul de la mine și mi-ar da de înțeles că e timpul să mă opresc și să mă gândesc la sfârșitu' meu. Nu, nu, am văzut destule întâmplări de-astea cu fiii altora. N-am să-mi dau niciodată haina jos de pe mine înainte de a mă întinde pe patul de moarte. O să-i dau lui Tom o *edicație* și-l voi ajuta să aibă afacerea lui, ca să-și poată face un cuib a' lui și să nu-i vină să mă dea el pe mine afară din cuibu' meu. N-are decât, dacă face asta după moartea mea. Nu mă las eu amăgit c-o lingură de terci înainte de a-mi pierde toți dinții.

Evident, acesta era un punct asupra căruia domnul Tulliver cugetase îndelungat, iar impetuoșitatea care îi conferise cuvintelor sale o vivacitate și un accent neobișnuite persistă câteva momente. Ardoarea lui se traduse apoi printr-o înclinare sfidătoare a capului, întreruptă de un ocazional „Nu... nu...”, un fel de mormăit care încetă treptat.

Maggie urmărea cu atenție aceste simptome de furie, care o răneau până în adâncul sufletului. Se părea că Tom era capabil să-și alunge tatăl din propria casă și, prin răutatea lui,

să transforme viitorul în ceva tragic. Acest lucru nu putea fi suportat; așa că Maggie sări de pe scaun, uitând cu totul de cartea ei grea, care căzu cu o bubuitură dincolo de grilajul protector al șemineului, și, ridicându-se între genunchii tatălui ei, spuse cu o voce pe jumătate plângând, pe jumătate indignată:

— Dar, tată, Tom nu va fi niciodată rău cu tine! Nu te va răni niciodată, sunt sigură!

Doamna Tulliver ieșise din cameră și supraveghea pregătirea unui fel de mâncare deosebit pentru cină, iar inima domnului Tulliver tresări și nu o certă pe Maggie pentru carte. Domnul Riley ridică în liniște cartea și se uită la ea, în timp ce tatăl râdea, cu o anumită expresie de tandrețe pe chipul lui cu trăsături aspre, și-și mângâie fetița pe spate, apoi îi luă mâinile și o ținu între genunchi.

— Cum adică? Nimeni n-are voie să vorbească nimic rău despre Tom, așa-i? spuse domnul Tulliver, uitându-se la Maggie cu ochii licărind, și apoi, pe un ton mai jos, întorcându-se spre domnul Riley, ca și cum Maggie nu l-ar fi putut auzi, continuă: Înțelege tot ce se vorbește, cum nici nu s-a mai pomenit. Și s-o auzi cum citește... dintr-o suflare, de parcă le-ar fi învățat pe toate dinainte. Și e mereu cu nasu-n carte! Da' e rău... e rău de tot, adăugă domnul Tulliver trist, stăpânindu-și această mândrie vinovată. O femeie n-are nevoie să fie așa deșteaptă; o să dea de necazuri, tare mi-e frică. Da' să știi! (Iar aici se vedea clar că mândria preia din nou controlul.) Maggie citește cărți și le înțelege mai bine decât juma' din oamenii mari!

Obrajii lui Maggie începeau să se îmbujoreze de o emoție triumfătoare. Se gândea că domnul Riley avea să o respecte de acum înainte; fusese evident că până atunci nu avusese nicio considerație pentru ea.

Domnul Riley răsfoia paginile cărții, iar Maggie nu putea descifra nimic din expresia lui, cu sprâncenele acelea înalt arcuite, dar, în cele din urmă, domnul Riley ridică privirea spre ea și spuse:

— Haide, spune-mi ceva despre cartea asta; sunt niște ilustrații aici și vreau să știu ce reprezintă.

Maggie, ai cărei obraji se înroșiseră și mai mult, se apropie fără ezitare de cotul domnului Riley și, aruncându-și o privire spre carte, o apucă entuziasmată de un colț și își dădu părul pe spate în timp ce vorbea:

— Oho, vă spun eu ce înseamnă asta! E o imagine groaznică, nu-i așa? Dar nu mă pot abține să nu mă tot uit la ea. Baba aia din apă e o vrăjitoare. Au aruncat-o acolo ca să afle dacă e vrăjitoare sau nu; dacă plutește, e vrăjitoare, iar dacă se înecă... și moare, știți... e nevinovată, nu vrăjitoare, ci doar o biată bătrână proastă. Da' la ce-i mai folosește atunci, știți, dacă s-a înecat? Doar că ar ajunge în rai, cred eu, și Dumnezeu i-ar face dreptate. Și fierarul ăsta îngrozitor, cu mâinile în șolduri, râzând... oho, nu-i așa că-i urât?... să vă spun eu cine e. E *chiar* Diavolul (aici vocea lui Maggie deveni mai tare și mai emfatică), și nu un fierar adevărat; căci Diavolul ia forma oamenilor răi, și merge prin lume și îi face pe oameni să facă lucruri rele, și apare mai ales sub formă de om rău decât orice altceva, pentru că, știți, dacă oamenii ar vedea că e Diavolul și el le-ar răcni în față, atunci ei ar fugi, și el nu i-ar mai putea pune să facă tot ce vrea el.

Domnul Tulliver ascultase această expunere a lui Maggie cu o nespusă uimire.

— Bine, dar ce carte a apucat fata să citească? izbucni el în cele din urmă.

— *Istoria Diavolului* de Daniel Defoe¹. Nu e o carte tocmai potrivită pentru o fetiță, spuse domnul Riley. Cum a ajuns printre cărțile tale, domnule Tulliver?

Maggie părea rănită și descurajată, în timp ce tatăl ei răspunse:

— Păi, e una dintre cărțile pe care le-am cumpărat de la licitația lu' Partridge. Toate erau legate la fel... are o legătură frumoasă, vezi tu... și am crezut că toate erau cărți bune. Printre ele e și *Viața și moartea evlavioasă* a lui Jeremy Taylor². O citesc adesea duminica (domnul Tulliver simțea cumva o familiaritate cu acel mare scriitor, pentru că îl chema Jeremy) și mai sunt multe altele... predici, mai ales, cred eu..., da' toate au coperti la fel și-am crezut că-s toate din același soi, ca să zic așa. Dar se pare că nu tre' să judeci după exterior. E o lume grozav de încurcată!

— Ei bine, spuse domnul Riley, pe un ton muștrător și părintesc, mângâind-o pe Maggie pe cap, te sfătuiesc să pui deoparte *Istoria Diavolului* și să citești o carte mai frumoasă. Nu ai cărți mai frumoase?

— O, ba da, răspunse Maggie, înviorându-se puțin în dorința de a justifica diversitatea lecturilor ei. Știu că nu e tocmai plăcut să citești din cartea asta; dar îmi plac desenele, și eu inventez povești pentru desenele astea în capul meu, știți?

¹ Referire la volumul *A Political History of the Devil* („O istorie politică a Diavolului”, 1726) de Daniel Defoe.

² Jeremy Taylor (1613–1667), adesea numit „Shakespeare al teologilor”, a fost un cleric și teolog anglican de seamă, cunoscut mai ales pentru scrierile sale devoționale și morale, inclusiv *The Rule and Exercises of Holy Living and Holy Dying* („Regula și exercițiul unei vieți și unei morți evlavioase”, 1650–1651). Lucrările sale pun accent pe pietatea personală, conduita etică și contemplarea morții.

Dar am *Fabulele lui Esop*, și o carte despre canguri și alte lucruri, și *Călătoria pelerinului...*¹

— Aha, asta e o carte minunată, fu de acord domnul Riley. Nu există alta mai bună pe care să o poți citi.

— Da, dar scrie foarte mult despre Diavol și în cartea asta, spuse Maggie triumfătoare, și vă arăt eu imaginea lui în adevărata sa formă, cum s-a luptat cu Creștinul.

Maggie alergă imediat în colțul camerei, sări pe un scaun și luă din mica bibliotecă un exemplar vechi și ponosit al cărții lui Bunyan, care se deschise instantaneu, fără niciun efort de căutare, la imaginea pe care o voia.

— Iată-! zise ea, alergând înapoi la domnul Riley. Tom a colorat-o pentru mine cu culorile lui când a fost acasă în ultima vacanță... Vedeți, trupul lui e peste tot cu negru, și are ochii roșii, ca focul, pentru că înăuntru e tot din foc, care strălucește atât de tare în ochii lui.

— Gata, gata! spuse domnul Tulliver, poruncitor, începând să se simtă destul de neliniștit la auzul acestor remarci libere despre înfățișarea personală a unei ființe destul de puternice ca să creeze avocați. Închide cartea și să nu te mai aud vorbind așa! E așa cum mi-am închipuit... copilul va învăța mai multe lucruri rele decât bune din cărțile astea. Hai, du-te și vezi ce face mama ta!

Maggie închise cartea imediat, cu un sentiment de rușine, dar, nefiind înclinată să-și caute mama, găsi un compromis retrăgându-se într-un colț întunecat, în spatele scaunului tatălui ei,

¹ *The Pilgrim's Progress* (*Călătoria pelerinului*, traducere de Voicu Bojan și Anton Horvath, Editura Casa Cărții, Oradea, 2022) de John Bunyan este o narațiune alegorică ce urmărește călătoria lui Christian, un personaj obișnuit, din Orașul Distrugerii către Orașul Celest. *Christian*, ca substantiv comun, înseamnă „creștin”.

unde începu să-și legene păpușa față de care, în absența lui Tom, avea uneori accese de afecțiune, neglijându-i toaleta, dar revărsând asupra ei atâtea sărutări calde, încât obrajii din ceară căpătaseră un aspect uzat și nesănătos.

— Ai mai auzit vreodat' așa ceva? întrebă domnul Tulliver, în timp ce Maggie se retrăgea. Păcat că n-a fost ea băiat... ar fi fost o partidă bună pentru avocați, serios că da! E cel mai ciudat lucru – aici își coborî vocea – că eu am ales-o pe maică-sa pentru că nu era prea isteată... și era și frumoasă, pe deasupra, venea dintr-o familie de oameni grozav de pricepuți la gospodărie; da' am ales-o dintre surorile ei intenționat, fiindcă era un pic mai proastă; căci nu eram dispus să mi se spună ce să fac la mine-n casă. Da', vezi tu, când un bărbat are minte, nu știi niciodată unde îl va duce, și o femeie drăguță și blândă poa' să-ți dea băieți prostuți și fete deștepte, de parcă lumea s-ar fi răsturnat cu susu-n jos. E un lucru tare ciudat.

În momentul acela, gravitatea domnului Riley cedă, și el se clătină puțin sub influența unei prize de tutun, înainte de a spune:

— Dar băiatul tău nu-i prost, nu-i așa? L-am văzut ultima oară când am trecut pe aici, meșterind la undițe; părea destul de priceput.

— Păi, nu poți să zici că-i prost... are un fel de simț practic pentru lucrurile de pe lângă casă și un soi de bun-simț, că nu-i cad lucrurile din mâini. Da' nu se exprimă prea bine, vezi tu, și citește mai greu, și nu prea poate suferi cărțile, și mi-au zis că nu e-n stare să spună cuvintele pe litere; și e tare rușinos cu străinii, și nu-l auzi niciodată spunând lucruri istețe, ca pe aia mică. Acum, ce vreau eu e să-l trimit la o școală unde să-l facă mai sprinten la limbă și cu condeiul, să devină băiat deștept.

Vreau ca fiu-meu să fie deopotrivă cu băieții ăștia care mi-au luat-o înainte, pentru că au avut parte de-o școală mai bună. Nu spun că eu, dacă lumea ar fi fost lăsată cum a făcut-o Dumnezeu, n-aș fi văzut limpede și n-aș fi ținut piept celor mai buni dintre ei; dar lucrurile s-au sucit așa de tare și sunt înfășurate în vorbe de neînțeles, care n-au nicio legătură cu ele, încât mă simt complet depășit, de multe ori. Totu' se învârte atât de ciudat... cu cât ești mai drept, cu atât ești mai încurcat.

Domnul Tulliver luă o gură de grog, o înghiți încet și clătină melancolic din cap, conștient că exemplifica adevărul după care un intelect perfect sănătos abia dacă își găsește locul într-o lume nebună.

— Ai dreptate, Tulliver, observă domnul Riley. Mai bine cheltuiești o sută-două în plus pentru educația fiului tău decât să-i lași banii prin testament. Știi că asta aș fi încercat să fac și eu pentru un fiu al meu, dacă aș fi avut unul, deși, Dumnezeu știe, nu am banii tăi la dispoziție, Tulliver; și mai am și o casă plină de fete, pe deasupra.

— Pariez că știi tu o școală care ar fi exact ce trebuie pentru Tom, spuse domnul Tulliver, fără a fi deturnat de la scopul său de nicio simpatie față de lipsa de lichidități a domnului Riley.

Domnul Riley luă o priză de tutun și, înainte de a răspunde, îl ținu pe domnul Tulliver în suspans printr-o tăcere care părea deliberată:

— Cunosc o ocazie foarte bună pentru oricine are banii trebuincioși, și din categoria asta faci parte și tu, Tulliver. Adevărul e că nu i-aș recomanda niciunui prieten de-al meu să-și trimită băiatul la o școală obișnuită, dacă și-ar permite ceva mai bun. Dar dacă cineva și-ar dori ca fiul său să primească o educație și o instruire superioară, să fie în preajma profesorului său, iar

acel profesor să fie un om de mare valoare, cunosc persoana potrivită. Nu aş pomeni de această ocazie oricui, pentru că eu nu cred că oricine ar reuşi s-o obţină, chiar dacă ar încerca; dar ţie pot să-ţi spun, Tulliver, şi rămâne între noi.

Privirea fixă şi iscoditoare cu care domnul Tulliver îşi urmărise prietenul, studiindu-i chipul profetic, deveni dintr-odată plină de nerăbdare.

— Ei, hai s-auzim! făcu el, aşezându-se mai bine pe scaun, cu mulţumirea celui care simte că e considerat demn de informaţii importante.

— E un om şcolit la Oxford¹, continuă domnul Riley, cu un aer grav, strângând buzele şi privindu-l pe domnul Tulliver pentru a observa efectul acestor informaţii incitante.

— Cum? Un popă? întrebă domnul Tulliver, oarecum nesigur.

— Da, şi are titlul de magister². După câte ştiu, episcopul îl apreciază foarte mult şi, de fapt, chiar episcopul i-a făcut rost de actuala parohie.

¹ În original, *Oxford man*, expresie care desemnează un absolvent al Universităţii din Oxford, instituţie tradiţional asociată cu formarea clerului anglican. Termenul reflectă percepţia comună a epocii, potrivit căreia educaţia universitară avea o puternică legătură cu mediul ecleziastic; indirect, această asociere a fost consolidată în secolul al XIX-lea de *Oxford Movement*, mişcare teologică ce urmărea reafirmarea tradiţiilor catolice în cadrul Bisericii Anglicane.

² Termenul latinesc care înseamnă „maestru” sau „învăţător”, folosit în universităţile medievale pentru a desemna o persoană calificată să predea artele liberale. Este rădăcina titlului academic modern Master of Arts (M.A.), care indică un nivel avansat de educaţie şi autoritate intelectuală în domeniul ştiinţelor umaniste. În sistemul universitar clasicist al Universităţii Oxford, M.A. este precedat de B.A. (*Baccalaureus Artium*) şi urmat de Ph.D. (*Philosophiae Doctor*).